

Взаємодія з мережею

"Мережа — це комп'ютер" (гасло корпорації Sun)

Підтримка роботи з мережею на перший погляд не є функцією ядра ОС, однак на практиці більшість ОС реалізують її в ядрі. Для цього є кілька причин:

- Робота з мережею потрібна переважній більшості нетривіальних програм, тому логічно, що ОС повинна надати для них мережевий сервіс, абстрагований від різнорідних апаратних засобів і низькорівневих протоколів підтримки з'єднання

Будь-яка програма прагне розширитися до тих пір, поки з її допомогою не стане можливо читати пошту. Ті програми, які не розширюються настільки, замінюються тими, які розширюються.
(Закон огортання софту Jamie Zawinski)

- Робота з мережею повинна бути швидкою
- Обмеження безпеки, пов'язані з роботою з мережею
- Відносна простота реалізації: невеликий набір стандартних протоколів, серед яких основні — це IP, TCP і UDP

Також в основі реалізації комп'ютерних мереж лежить Принцип стійкості (Закон Постела):

Будьте консервативним у тому, що відправляєте, і ліберальним у тому, що приймаєте від інших.

"Хибні" уявлення програмістів про мережу

Розробка розподілених програм, що використовують мережу, відрізняється від розробки програм, що працюють на одному комп'ютері. Ці відмінності виражені в наступному списку т.зв. "оман" програмістів про мережу:

- Мережа надійна
- Витрати на транспорт нульові
- Затримка нульова
- Годинники синхронізувати
- Пропускна здатність необмежена
- Топологія мережі незмінна

- Мережа гомогенна
- Є тільки один адміністратор
- Мережа безпечна

Модель OSI

Мережева модель OSI — це теоретична еталонна модель мережевої взаємодії відкритих систем. У ній реалізований принцип поділу турбот (separation of concerns), який виражений в тому, що взаємодія відбувається на 7 різних рівнях, кожен із яких відповідає за вирішення однієї проблеми:

- 7й - Прикладний (application) — доступ до мережних служб для прикладних додатків, дані представляються у вигляді "запитів" (requests)
- 6й - Представлення (presentation) — кодування і шифрування даних
- 5й - Сеансовий (session) — управління сеансом зв'язку
- 4й - Транспортний (transport) — зв'язок між кінцевими пунктами (які не обов'язково пов'язані безпосередньо) і надійність, дані представляються у вигляді "сегментів" (datagrams)
- 3й - Мережевий (network) — визначення маршруту і логічна адресація, забезпечення зв'язку в рамках мережі, дані представляються у вигляді "пакетів" (packets)
- 2й - Канальний (data link) — фізична адресація, забезпечення зв'язку точка-точка, дані представляються у вигляді "кадрів" (frames)
- 1й - Фізичний (physical) — робота із середовищем передачі, сигналами та двійковими даними (бітами)

При забезпеченні зв'язку між вузлами (хостами) дані проходять процес "занурення" з прикладного рівня на фізичний на відправнику і зворотний процес на одержувачу.

Стек протоколів TCP/IP

На практиці домінуючою моделлю мережевої взаємодії є стек протоколів TCP/IP, який в цілому відповідає моделі OSI, однак не регламентує обов'язкову наявність усіх рівнів в ній. Як впливає з назви, обов'язковими протоколами в ній є TCP (або його альтернатива UDP), а також IP, які реалізують транспортний і мережевий рівень моделі OSI.

Рівні TCP/IP стека:

- 4й - Прикладний рівень (Process/Application) — відповідає трьом верхнім рівням моделі OSI (проте, не обов'язково реалізує функціональність їх всіх)
- 3й - Транспортний рівень (Transport) — відповідає транспортному рівню моделі OSI
- 2й - Міжмережевий рівень (Internet) — відповідає мережному рівню моделі OSI
- 1й - Рівень мережевого доступу (Network Access) — відповідає двом нижнім рівням моделі OSI

У цій моделі верхній і нижній рівні включають в себе декілька рівнів моделі OSI і в різних випадках вони можуть бути реалізовані як одним протоколом взаємодії, так і декількома (відповідними окремим рівням). Наприклад, протокол HTTP реалізує рівні прикладної та представлення, а протокол TLS — сеансовий і представлення, а в поєднанні між собою вони можуть покрити всі 3 верхніх рівня. При цьому протокол HTTP працює і самостійно, і в цьому випадку, оскільки він не реалізує сеансовий рівень, HTTP-з'єднання називають "stateless", тобто не мають стану.

Модель TCP/IP також називають пісочним годинником, оскільки посередині в ній знаходиться один протокол, IP, а протоколи під ним і над ним є дуже різноманітними і покривають різні сценарії використання. Стандартизація протоколу посередині дає велику гнучкість низькорівневим протоколам (яка потрібна через наявність різних способів з'єднання) і високорівневим (потрібну через наявність різних сценаріїв роботи).

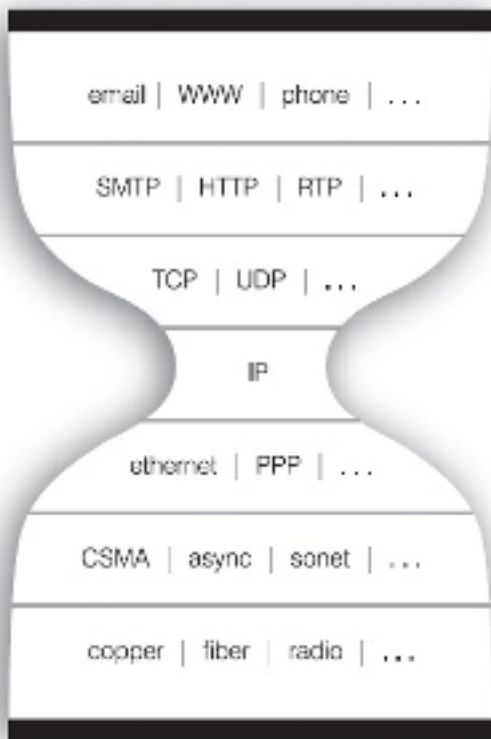

Рис. 0.1. TCP/IP стек як пісочний годинник

Інтерфейс BSD сокетів

Інтерфейс сокетів — це де-факто стандарт взаємодії прикладної програми з ядром ОС — точка входу в мережу для додатка. Він з'єднує прикладний рівень стека TCP/IP, який реалізується в просторі користувача, з нижнім рівнями, які, як правило, реалізуються в ядрі ОС.

Сокети розраховані на роботу в клієнт-серверній парадигмі взаємодії: активний клієнт підключається до пасивного сервера, який здатний одночасно обробляти багато клієнтських з'єднань. Для ідентифікації сервера при сокетних з'єднанні використовується пара IP-адреса—порт. **Порт** — це унікальне в рамках одного хоста число, як правило, обмежене в діапазоні 1-65535. Порти діляться на привілейовані (1-1024), які виділяються для програм з дозволу адміністратора системи, і всі інші — доступні для будь-яких додатків без обмежень. Більшість стандартних прикладних протоколів мають стандартні номери портів: 80 — HTTP, 25 — SMTP, 22 — SSH, 21 — FTP, 53 — DNS. Один порт може одночасно використовувати тільки один процес ОС.

Сокет — це файлоподібний об'єкт, що підтримує наступні операції:

- Створення — в результаті у програми з'являється відповідний файловий дескриптор

- Підключення — виконується по-різному для клієнта і сервера
- Відключення
- Читання/запис
- Конфігурація

Основні системні виклики для роботи із сокетами:

- `socket` — створення сокета
- `connect` — ініціація клієнтського з'єднання
- `bind` — прив'язка сокета до порту
- `listen` — переведення сокета в пасивний режим прослуховування порту (актуально тільки для TCP з'єднань)
- `accept` — прийняття з'єднання від клієнта (який викликав операцію `connect`) — це блокуюча операція, яка чекає надходження нового з'єднання
- `read/write` або ж `send/recv` — читання/запис даних в сокет
- `recvfrom/sendto` — аналогічні операції для UDP сокетів
- `setsockopt` — установка параметрів сокета
- `close` — закриття сокета

Оскільки сокети — це, фактично, інтерфейс для занурення на третій рівень TCP/IP-стека, сокети не надають механізмів для управління кодуванням даних і сеансами роботи додатків — вони просто дозволяють передати "сирий" потік байт.

Загальна схема взаємодії через сокет

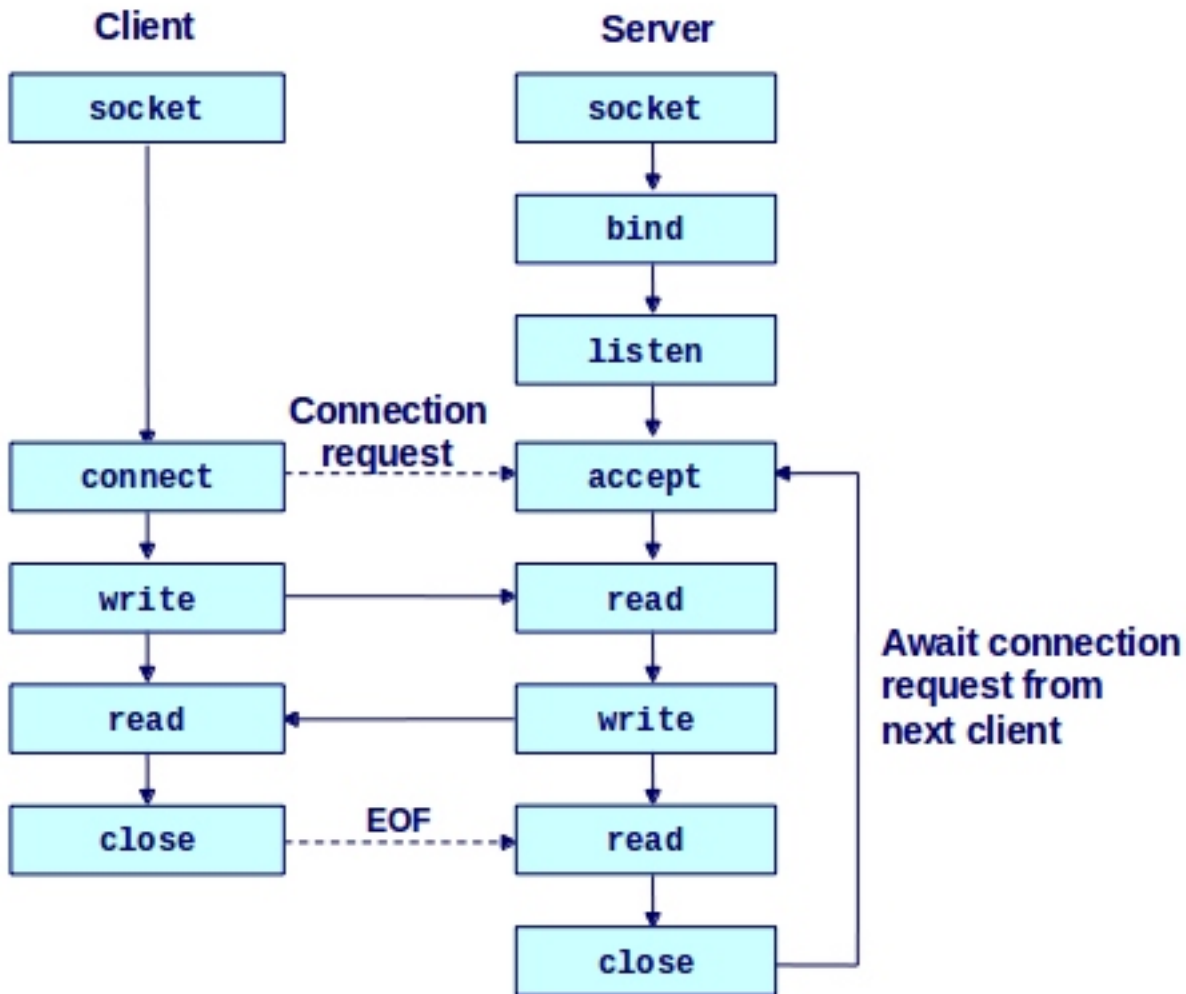

Рис. 0.2. Загальна схема взаємодії через сокет для TCP з'єднань

Як видно зі схеми, на сервері для встановлення TCP з'єднання потрібно виконати 3 операції:

- `bind` захоплює порт, після чого інші процеси не зможуть зайняти його для себе
- `listen` (для TCP з'єднання) переводить його в режим прослуховування, після чого клієнти можуть ініціювати підключення до нього
- однак, поки на сервері не виконаний `accept`, клієнтські з'єднання будуть чекати в черзі (backlog) сокета, обмеження на яку можуть бути задані у виклику `listen`

Виконання `accept` приводить до появи ще одного об'єкта сокета, який відповідає поточному клієнтському з'єднанню. При цьому серверний сокет

може приймати нові з'єднання.

Після виконання асерт сервер може реалізувати кілька сценаріїв обслуговування клієнта:

- ексклюзивний варіант — обслуговування відбувається в тому ж потоці, який виконав асерт, тому інші клієнти чекають завершення з'єднання у черзі
- 1 потік на з'єднання — відразу ж після виконання асерт створюється новий потік, куди передається новоутворений сокет, і подальша комунікація відбувається в цьому потоці, який закривається по завершенню з'єднання. Тим часом сервер може приймати нові з'єднання. Така схема є найбільш поширеною. Її основний недолік — це великі накладні витрати на кожне з'єднання (окремий потік ОС)
- неблокуюче введення-виведення — при цьому в одному потоці сервер приймає з'єднання, а в іншому потоці працює т.зв. цикл подій (event loop), в якому відбувається асинхронна обробка всіх прийнятих клієнтських з'єднань

Неблокуюче (асинхронне) введення-виведення

Сокети підтримують як синхронне, так і асинхронне введення-виведення. Асинхронне ІО є критичною функцією для створення ефективних мережевих серверів. Для підтримки асинхронного введення-виведення у сокетів (як і у інших файлових дескрипторів) є параметр `O_NONBLOCK`, який можна встановити за допомогою системного виклику `fcntl`. Після переведення файлового дескриптора в неблокуючий режим, з сокетом можна працювати за допомогою системних викликів `select` і `poll`, які дозволяють для групи файлових дескрипторів дізнатися, які з них готові до читання/запису. Альтернативою `poll` є специфічні для окремих систем операції, які реалізовані більш ефективно, але не є портабельними: `epoll` в Linux, `kqueue` у FreeBSD та ін.

ZeroMQ (0MQ)

Розвитком парадигми сокетних з'єднань за рамки моделі взаємодії клієнт-сервер є технологія ZeroMQ, яка надає вдосконалений інтерфейс сокетів з підтримкою більшої кількості протоколів взаємодії, а також з підтримкою інших схем роботи:

- публікація-підписка (pub-sub)
- тягни-штовхай (push-pull)
- дилер-маршрутизатор (dealer-router)
- ексклюзивна пара

- і нарешті, схема запит-відповідь (req-rep) — це класична клієнт-серверна схема з'єднання

Див. [ZeroMQ - Super Sockets](#)

RPC і мережеві архітектури

Розподілена програма використовує для взаємодії певний протокол, який також можна розглядати як інтерфейс виклику процедур віддалено (RPC — remote procedure call). Фактично, інтерфейс RPC реалізує прикладний рівень моделі OSI, але для його підтримки також необхідно в тій чи іншій мірі реалізувати протоколи рівня представлення і, іноді, сеансового рівня. Рівень представлення вирішує задачу передачі даних в рамках гетерогенної (тобто складеної з різних компонент) мережі в "зрозумілій" формі. Для цього потрібно враховувати такі аспекти, як старшинство байт (endianness), кодування для текстових даних, подання композитних даних (колекцій, структур) і т.д. Ще одним завданням RPC-рівня часто є знаходження сервісів (service discovery).

Реалізація RPC може бути заснована на власному (ad hoc) або ж якомусь із стандартних протоколів прикладного рівня і представлення. Наприклад, реалізація RPC по методології REST використовує стандартні протоколи HTTP в якості транспортного і JSON/XML для представлення (сериалізації). XML/RPC або JSON/RPC — це ad hoc RPC, які використовують XML або JSON для представлення даних. Протоколи ASN.1 і Thrift — це бінарні протоколи, які визначають реалізацію всіх 3-х рівнів.

У форматах серіалізації існує 2 дихотомії: бінарні і текстові формати, а також статичні (що використовують схему) і динамічні (без схеми, schema-less).

Поширені формати серіалізації включають:

- JSON — текстовий динамічний формат
- XML — тестовий формат з опціональною схемою
- Protocol Buffers — бінарний статичний формат
- MessagePack — заснований на JSON бінарний формат
- Avro — заснований на JSON формат зі схемою
- EDN (extensible data notation) — текстовий динамічний формат

Мережеві програми можуть бути реалізовані у вигляді різних мережевих архітектур. Ключовим параметром для кожної архітектури є рівень централізації: від повністю централізованих — **клієнт-сервер** — до повністю децентралізованих — **peer-to-peer/P2P**. Важливими моделями між цими двома

крайнощами є модель сервісно-орієнтованої архітектури (**SOA**), а також модель клієнт-черга-клієнт.

Література

- [Tour of the Black Holes of Computing: Network Programming](#)
- [Beej's Guide to Network Programming](#)
- [Socket System Calls](#)
- [Мультиплексирование ввода-вывода](#)